

Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2021

Zpracovala

Markéta Kačerová Nováková
ředitelka odboru právního

Schválil

Zdeněk Kapitán
ředitel a vedoucí služebního úřadu

1 Zpráva o výkonu věcné působnosti

1.1 Obecně

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) vykonával svoji činnost jako orgán sociálně-právní ochrany dětí s celostátní působností, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Úřad je ústředním orgánem České republiky dle řady mezinárodněprávních a unijních nástrojů v oblasti ochrany dětí a rodinného práva, zejména pak v oblasti mezinárodního osvojení, vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí a spolupráce v oblasti rodičovské odpovědnosti.

V roce 2021 byl i nadále ředitelem Úřadu Zdeněk Kapitán.

I v roce 2021 ovlivnila činnost Úřadu celosvětová pandemie nemoci COVID-19. Díky vzdálenému připojení včetně přístupu do elektronického systému spisové služby a vybavení zaměstnanců Úřadu přenosnými počítači bylo možno situaci zvládnout bez zásadního vlivu na chod Úřadu a zvládnutí agendy. Rovněž díky přijatým režimovým opatřením byla nemocnost na Úřadě velmi nízká a onemocněním COVID-19 bylo zasaženo jen malé procento zaměstnanců. Úřad též podporoval telefonickou a on-line komunikaci mezi zaměstnanci. Na rozdíl od roku 2020 nedošlo dokonce ani k pozastavení interakcí, tedy osobního seznamování zahraničních žadatelů s dětmi, pro něž je zprostředkováváno osvojení do ciziny. Přestože cestování cizích státních občanů do České republiky bylo v delším období roku 2021 omezeno, Úřad poskytoval přijíždějícím žadatelům o osvojení součinnost při umožnění vstupu na území České republiky vystavováním potřebných úředních dokladů osvědčujících důvodnost pobytu v tuzemsku.

V roce 2021 pokračovala realizace projektu pod názvem Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599.

Počátkem roku 2021 bylo na Úřadu 45 systemizovaných míst, z nichž 41 míst bylo systemizováno jako služební dle zákona o státní službě a 4 místa jako místa pracovní. V průběhu roku se celkový počet systemizovaných míst Úřadu neměnil. Na těchto systemizovaných místech bylo zařazeno k 31. 12. 2021 celkem 44 zaměstnanců, resp. státních zaměstnanců, a to: 1 vedoucí služebního úřadu (ředitel), 1 ředitelka odboru právního a současně zástupkyně ředitele, 1 ředitelka odboru administrativního, 19 právníků (z toho 1 vedoucí oddělení právní pomoci a 1 vedoucí oddělení mezinárodních adopcí), 1 sociální pracovník a 3 psychologové (z toho 1 vedoucí oddělení psychologů), dále 20 zaměstnanců v odboru administrativním (z toho 1 vedoucí oddělení administrativního, 1 vedoucí oddělení ekonomického, 1 vedoucí oddělení projektová kancelář, 1 vrchní referent oddělení ekonomického, 1 vedoucí sekretariátu, 2 účetní, 1 systémový integrátor, 1 personalista, 4 administrativní pracovníci a 7 projektových zaměstnanců OPZ (viz dále), z toho 1 auditor kvality, 2 manažeři kvality, 1 finanční manažer, 1 manažer projektu a 2 odborní asistenti projektu).

Pro projekty Evropského sociálního fondu v České republice (v rámci Operačního programu Zaměstnanost) bylo vyčleněno 5 systemizovaných míst, z nichž 3 byla systemizována jako služební

a 2 jako pracovní. K 31. 12. 2021 bylo na těchto systemizovaných místech zaměstnáno celkem 7 zaměstnanců.

V roce 2021 byla vyhlášena 2 výběrová řízení podle zákona o státní službě. Úřednickou zkoušku v roce 2021 složili celkem 2 zaměstnanci ve služebním poměru a 2 zaměstnanci v pracovním poměru na služebním místě. V prvním čtvrtletí roku 2021 proběhlo pravidelné služební hodnocení státních zaměstnanců za rok 2020.

V roce 2021 bylo založeno 2 284 nových spisů ve všech rejstřících, v nichž je zpracovávána věcná agenda Úřadu. To představuje nárůst o 22 % oproti roku 2020. Ke konci roku 2021 evidoval Úřad celkem 6 345 živých spisů, což představuje nepatrný nárůst oproti roku 2020.

Počet odeslaných a došlých písemností se oproti roku 2021 zvýšil. V roce 2021 došlo na Úřad 34 188 dokumentů, odesláno pak bylo 30 790 dokumentů. Odborní zaměstnanci Úřadu (právníci, psychologové a sociální pracovníci) při vyřizování agendy uskutečnili 10 085 telefonátů – jednalo se o poskytnutí informací a konzultací jak k novým případům, tak i k případům již vedeným Úřadem, přičemž průměrná délka hovorů byla obdobná jako v roce 2020: 46 % všech hovorů trvalo déle než 5 minut. Velká část delších telefonických konzultací byla věnována prevenci a řešení již existujících případů mezinárodních únosů dětí nebo jiných forem přeshraničních rodičovských sporů a koordinaci aktivit při zprostředkování mezinárodního osvojení.

Během roku 2021 se uskutečnilo podstatně méně osobních jednání s klienty Úřadu, a naopak se využívaly formy on-line a telefonické komunikace s nimi.

V souladu s participačními principy a hodnotami Úřadu bylo ze strany Úřadu přímo kontaktováno více dětí, a to jak osobně, tak formou dopisu. Participační principy a praxi Úřadu také zaměstnanci Úřadu prezentovali na různých odborných fórech a je jí věnována velká pozornost při interním vzdělávání.

Během roku 2021 se zaměstnanci Úřadu účastnili řady vzdělávacích akcí, z nichž je zejména významné povinné vzdělávání v rámci kurzů akreditovaných u MPSV.

Tým oddělení psychologů realizoval interní vzdělávání pro kolegy z řad právníků, které se týkalo nácviků facilitovaných rozhovorů s rodiči. Komunikace s oběma stranami (typicky rodiče) se prokázala jako velmi efektivní způsob komunikace a podpory rodičovských kompetencí v případech řešených Úřadem. Proto byl vytvořen plán vzdělávání a rozvoje zaměstnanců v této formě. Celému projektu facilitovaných rozhovorů byl z pohledu oddělení věnován velký prostor a pozornost během celého roku 2021. Projekt zahrnoval několik etap – analýzu vhodnosti, plán vzdělávání, realizaci vzdělávání, přípravu materiálů, pilotní testování a vyhodnocení a v roce 2021 ještě nebyl zcela ukončen.

Podrobnosti o agendě vykonávané Úřadem včetně srovnání s roky 2018 až 2021 vyplývají z následující tabulky:

Položka	2018	2019	2020	2021
Doručená pošta	33 531	27 430	30 619	34 188
Odeslaná pošta	29 399	28 486	27 790	30 790
Telefonáty	10 524	10 786	11 065	10 085
Nové spisy – právní pomoc do ciziny (UMČ)	941	927	818	1 100
Nové spisy – právní pomoc z ciziny (UMM)	291	302	274	233
Nové spisy – agenda SPR	621	633	558	777
Nové spisy – evidence dětí pro mezinárodní osvojení	26	28	26	24
Nové spisy – evidence žadatelů o osvojení z ciziny	19	24	30	32
Nové spisy – evidence dětí pro osvojení do ČR	-	2	1	-
Nové spisy – evidence žadatelů o osvojení z ČR	1	2	0	2
Nové spisy – agenda PR	16	15	10	3
Nové spisy – agenda K	55	50	85	113
Nové spisy – agenda SZ	79	41	37	34
Nové spisy – agenda SP	-	5	4	1
Nové spisy – agenda SZO	18	18	16	14
Živé spisy – právní pomoc do ciziny (UMČ)	3 407	4 098	2 987	3 044
Živé spisy – právní pomoc z ciziny (UMM)	1 565	1 790	1 428	1 301
Živé spisy – agenda SPR	1 478	1 807	1 330	1 476
Živé spisy – evidence dětí pro mezinárodní osvojení	345	366	347	349
Živé spisy – evidence žadatelů o osvojení z ciziny	173	170	157	166
Živé spisy – evidence dětí pro osvojení do ČR	2	4	5	5
Živé spisy – evidence žadatelů o osvojení z ČR	6	8	7	4
Živé spisy celkem	6 976	8 243	6 261	6 345
Výživné vymožené z ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	25 457	31 202	32 812	36 213
Výživné vymožené do ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	17 318	18 494	16 223	16 455

Tabulka 1: Srovnání agendy Úřadu v letech 2018 až 2021

Věcná agenda Úřadu je mezi právnícké referenty (tzv. koordinátory případu) rozdělena geograficky. S ohledem na poměrně častou fluktuaci zaměstnanců (zejména z důvodu odchodů zaměstnankyň na mateřské dovolené) a nutnost rovnoměrného rozdělování práce docházelo bohužel k nutnosti provádění personálních změn koordinátorů případu ve vztahu k jednotlivým agendám.

Zaměstnanci Úřadu se v průběhu roku 2021 aktivně účastnili jako školitelé vzdělávacích akcí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů i nižších stupňů), pro Justiční akademii České republiky, pro studenty právnických fakult a pro odborná profesní sdružení. Ředitel, případně i jiní odborní zaměstnanci se jako lektori účastnili pravidelných předvýjezdových školení konzulárních zaměstnanců na Ministerstvu zahraničních věcí. S ohledem na pandemickou situaci probíhala řada akcí formou on-line. Úřad také spolupracoval se studenty středních i vysokých škol formou poskytování informací ať již přímou neformální konzultací, či odpovídáním žádostí o informace na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění, pro účely vypracování odborných studentských prací (bakalářských, diplomových nebo disertačních).

1.2 Jednotlivé agendy Úřadu

1.2.1 Vymáhání výživného

Právním předpokladem vymáhání výživného je existence mezinárodně-smluvní (případně unijně-právní) regulace vymáhání výživného nebo prohlášení vzájemnosti mezi dotčenými státy. Předpokladem faktickým je, že zahraniční orgány také plní úkoly, které pro ně z uvedených závazků vyplývají.

Úřad nejčastěji působil při vymáhání výživného jako ústřední orgán České republiky dle nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (dále jen „nařízení o výživném“).

Ne všechny činnosti uložené státním tímto nařízením jsou vykonávány řádně a plynule. V některých státech je dlouhotrvajícím problémem nízký počet zaměstnanců ústředního orgánu, v jiných státech je plynulá součinnost blokována vnitrostátní legislativou, např. v oblasti ochrany osobních údajů.

Poměrně vysoká je úspěšnost vymáhací procedury z Německa, Rakouska, Slovenska a USA. Naopak dlouhodobě je velmi slabá součinnost ze strany Itálie, Španělska a balkánských států (Srbsko, Černá Hora).

Úřad v roce 2021 podal do ciziny 152 žádostí o vymáhání výživného a 107 žádostí o zvláštní opatření (nejčastěji pátrání po pobytu a zaměstnavateli povinného), přičemž z ciziny obdržel 68 žádostí o vymáhání výživného z České republiky a 65 žádostí o zvláštní opatření.

Při vymáhání výživného od povinných žijících v České republice postupuje Úřad obdobně jako advokát, resp. je v postavení obecného zmocněnce oprávněných. Úřad v souladu s nástroji mezinárodního a evropského unijního práva klade důraz na smírné vyřešení případu. Z tohoto důvodu vždy nejdříve vyzývá povinného k dobrovolnému plnění, vyjednává s ním splátky dlužného výživného apod. V případě, že nedojde ke smírnému řešení, Úřad prošetřuje majetkové a příjmové poměry povinného. K prošetřování poměrů povinných dochází za součinnosti se složkami České správy sociálního zabezpečení, Úřadem práce České republiky, Ministerstvem vnitra, Policií České republiky i městskými a obecními úřady. Povinní jsou lustrováni v insolvenčním rejstříku, živnostenském rejstříku, prochází se i údaje obsažené v katastru nemovitostí. Bohužel i v roce 2021 bylo úspěšné zjišťování poměrů povinných někdy neúměrně prodlužováno z důvodu přetížení uvedených institucí, a tedy delších reakčních dob. Úřad dlouhodobě usiluje o zřízení přímého přístupu do evidencí České správy sociálního zabezpečení a Úřadu práce České republiky, což by zjišťování poměrů povinných podstatně urychlilo a zjednodušilo – bohužel v roce 2021 toho ještě s ohledem na četné technické komplikace nebylo dosaženo. Spolupráce s výše uvedenými orgány však celkově funguje velmi dobře. Existují-li jakékoli výkonem rozhodnutí postižitelné příjmy či majetek povinného, Úřad zpravidla podává k soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Úroveň spolupráce s jednotlivými soudy je značně proměnlivá, stejně tak lhůty pro vyřizování podání Úřadu. O návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí bývá rozhodnuto v rozmezí od jednoho týdne až do dvou či tří měsíců (navzdory mnohým urgencím). Rovněž rychlost převedení výkonu rozhodnutí na nového zaměstnavatele záleží na každém konkrétním soudu. Začne-li ovšem výkon rozhodnutí být fakticky realizován, zpravidla probíhá plynule.

V roce 2021 úspěšně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s exekutorským úřadem, který má pružnější možnosti prověření finanční situace povinného zejména v případech, kdy povinný není zaměstnán a je osobou samostatně výdělečně činnou.

V roce 2021 došlo k významnému nárůstu výživného vymoženého z ciziny a k mírnému nárůstu výživného vymoženého z České republiky.

Úřad se zabývá vymáháním výživného nejen pro nezletilé děti, ale v souladu s právními nástroji také pro děti již zletilé a výjimečně vymáhá výživné v rámci jiných rodinněprávních vztahů (nejčastěji výživné rozvedených manželů).

V případech, kdy dítě žijící v České republice je svěřeno soudním rozhodnutím do pěstounské péče, vymáhá Úřad výživné také pro Úřad práce České republiky, na nějž oprávnění přechází v souladu s § 961 odst. 2 občanského zákoníku.

K 1. 7. 2021 nabyl účinnosti zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném). Úřad již v prvním pololetí roku 2021 navázal spolupráci s Úřadem práce České republiky, vyjasňoval s ním detaily kooperace zejména pak při vystavování potvrzení o vymáhání výživného z ciziny v případech, kdy se povinná osoba zdržuje v cizině a oprávněná osoba uplatňuje nárok na náhradní výživné. Cílem této spolupráce je zajistit maximální pružnost komunikace a co nejmenší administrativní zatížení osob uplatňujících nárok na náhradní výživné.

Spolupráce s jednotlivými státy je předmětem bilaterálních jednání na pravidelných setkáních ústředních orgánů dle nařízení o výživném, které probíhá každoročně v rámci Evropské soudní sítě a v roce 2021 proběhlo formou on-line. Úřad vždy zve k bilaterálním jednáním jak zástupce států, jejichž součinnost není dostatečně kvalitní, tak i států, které obecně spolupracují dobře, ovšem ve vzájemné spolupráci se objevují komplikované případy.

K jednotlivým státům

Slovenská republika

Agenda vymáhání výživného ve vztahu ke Slovenské republice tvoří nejrozsáhlejší část agendy Úřadu a na jejím vyřizování se podílí několik koordinátorů případu. Stále výrazně převažuje a narůstá agenda vymáhání výživného od povinných žijících v České republice pro oprávněné žijící na Slovensku.

Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je velmi dobrá, reaguje pružně v přiměřených lhůtách. Slovenský ústřední orgán na rozdíl od Úřadu nezastupuje oprávněné přímo v soudním řízení na základě plné moci. Slovenský ústřední orgán až po určité době podává na slovenský soud návrh na prohlášení vykonatelnosti, soudy rozhodují cca po půl roce a teprve poté je možné podat návrh na exekuci. Postup při vymáhání výživného prostřednictvím exekutora je zdlouhavý a komplikovaný.

V případech vymáhání výživného pro oprávněné s pobytem ve Slovenské republice Úřad jedná jako zmocněnec na základě plné moci oprávněného (resp. jeho zákonného zástupce) podle § 26 odst. 2 občanského soudního řádu. V roce 2021 se vymahatelnost zhoršila, a to z důvodů vyvolaných pandemií nemoci COVID-19, kdy u mnoha povinných došlo ke snížení příjmu, případně i ke ztrátě zaměstnání. Tato situace vedla k nárůstu počtu insolvenčních řízení u povinných osob.

Důvodem případného neúspěchu při vymáhání je primárně celková platební neschopnost povinných anebo mnohdy nemožnost zjistit pobyt či jakékoli informace o pohybu povinného na území České republiky. Občané Evropské unie mají svobodu pohybu po celé unii a nemají povinnost se v České republice přihlašovat k pobytu. Mnozí povinní jsou státními občany Slovenské republiky, v České republice se zdržují bez jakékoli registrace a vypátrání jejich skutečného pobytu v České republice je mnohdy obtížné.

Spolková republika Německo

Agenda vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo stále patří mezi velmi frekventovanou agendu Úřadu. Ve všech nových případech spolupracuje Úřad přímo s německým ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz), pouze v několika starších případech stále pokračuje (dokončuje se) spolupráce s Německým institutem pro pomoc mládeži a rodinné právo v Heidelbergu (DIJuF). Spolupráce s touto institucí i s německým ústředním orgánem je pružná a bezproblémová. Německý ústřední orgán trvá na používání německého jazyka při komunikaci s výjimkou základní běžné komunikace.

Německý ústřední orgán často požaduje opravu výtahů soudních rozhodnutí tak, aby odpovídaly subjektivní představě německých úřadů. Dále jsou ze strany německého ústředního orgánu často nad rámec nařízení o výživném žádány další dokumenty od soudu (doručenky, protokoly z jednání, doklady o otcovství). Je častěji dávana přednost výzvám povinnému rodiči k dobrovolné úhradě před rychlým zahájením výkonu rozhodnutí.

Častěji se objevují případy vymáhání výživného po rodičích, kteří v Německu pouze pracují a nemají tam stálé bydliště (tzv. „pendleři“). To přináší problém s doručováním dokumentů potřebných pro zahájení výkonu rozhodnutí. Oprávněný je na uvedenou okolnost zpravidla předem upozorněn.

Oproti roku 2020 bylo zaznamenáno méně případů, kdy o sdělení informací o adrese, zaměstnavateli a příjmech povinného žádal přímo německý místní orgán péče o děti a mládež (tzv. Jugendamt), většina žádostí o ověření adresy povinného byla Úřadu již doručena německým ústředním orgánem, případně se na Úřad obrátil spolupracující DIJuF. Rovněž ubylo opakovaných žádostí německého ústředního orgánu o zvláštní opatření.

Polsko

Většinu případů tvoří vymáhání výživného od povinných polských občanů, kteří žijí a pracují v České republice, pro jejich děti žijící v Polsku. Vymáhání výživného je stále poměrně úspěšné. Došlo k významnému nárůstu vymoženého výživného z Polska.

Rakousko

Spolupráce s rakouským ústředním orgánem je stále na dobré úrovni. Oprávněným je pro vymáhání výživného vždy poskytována bezplatná právní pomoc advokáty. V mnoha případech Úřad komunikuje přímo s těmito advokáty, jejichž úroveň spolupráce ovšem není jednotná.

V roce 2021 pokračoval trend zvyšování počtu návrhů na vymáhání poskytnutého zálohovaného výživného, kdy vymáhají dlužné výživné rakouské orgány péče o dítě. Ty vyplácejí zálohované výživné do 18 let věku dítěte. Po dosažení věku 18 let dítěte zastupování rakouským úřadem automaticky končí, výživné má být nadále hrazeno přímo oprávněnému (pokud studuje) a vymáhání dluhu přebírá Vrchní zemský soud (Oberlandesgericht). Přechod této pohledávky není obvykle signalizován Úřadu a je třeba složitě dohledávat kontakt (spisovou značku) na konkrétní vrchní zemský soud.

Švýcarsko

Spolupráce se švýcarským ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz) je stále na dobré úrovni. Pro spolupráci je důležité, v jakém kantonu se povinný nachází, protože kvalita a způsob následné spolupráce se mezi jednotlivými kantony liší.

Pro účely podání žádosti o vymáhání výživného jsou vždy shromažďovány veškeré podklady v úředním jazyce konkrétního kantonu, nejčastěji se jedná o německý jazyk, v ojedinělých případech jde o francouzský, případně italský jazyk. V případě francouzských a italských kantonů je většinou vyžadována komunikace v úředním jazyce daného kantonu, což vyžaduje větší nároky na zajištění překladů.

Velká Británie

I přes odchod Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie a skončení tzv. přechodného období se po dohodě na žádosti o vymáhání výživného nově podané od 1. 1. 2021 nadále použije nařízení o výživném. Jak vyplývá ze sdělení partnerského orgánu, ustanovení haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů budou uplatňována v případech, kdy rozhodnutí o výživném bylo vydáno v období po 1. 1. 2021.

Spojené království nadále spolupracuje v zásadě ve stejném režimu jako před vystoupením z Evropské unie. Veškeré žádosti jsou zpracovávány prostřednictvím e-mailů, kompletně se upustilo od zasílání dokumentace poštou. V komunikaci s ústředními orgány dochází k prodlení nejen při potvrzení přijetí nových žádostí o vymáhání či žádostí o zvláštní opatření, ale také s informacemi ke stavu již probíhajících řízení. Komunikace probíhala s odstupem (zpožděním) rozmezí přibližně 4 až 5 měsíců.

I po Brexitu je výživné vymáháno ve spolupráci se třemi ústředními orgány: zvlášť pro Anglii a Wales, pro Skotsko a pro Severní Irsko, přičemž největší část agendy představují případy v oblasti Anglie a

Walesu. Tam, na rozdíl od zbývajících dvou oblastí, Úřad spolupracuje i přímo se soudními centry, což se mnohdy projevuje na efektivnosti.

Počet případů vymáhání výživného z České republiky do Velké Británie je i nadále, v porovnání s vymáháním z Velké Británie, zanedbatelný.

Spojené státy americké

Většina starších případů byla nadále řešena na základě prohlášení vzájemnosti mezi Českou republikou a USA, kdy je na vztah k vymáhání výživného do České republiky aplikován systém Vzorového zákona o rodinném výživném (Uniform Interstate Family Support Act).

Novější spolupráce při uznání a výkonu rozsudků v roce 2021 probíhala na základě haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů z roku 2007. Nejčastější partnerské státy jsou Florida, Illinois, New York a Kalifornie.

Spolupráce s partnerskými úřady byla v roce 2021 významně negativně ovlivněna pandemií nemoci COVID-19. Po řadu měsíců byla zásadně omezena transatlantická doprava a docházelo k významným prodlevám při doručování listinné pošty, dokonce až v řádu měsíců. Projevilo se to jak při běžném předávání informací, kdy řada států nevyužívá jako primární komunikační kanál elektronické prostředky, tak i při přijímání plateb výživného (viz dále). Rovněž s ohledem na přijatá opatření byla dlouhodobě omezena činnost soudů v USA, a tak docházelo k prodlevám při projednávání žádostí o vymáhání výživného.

Komplikovaný zůstával nadále platební styk, kdy drtivá většina států USA pouze přijímá a odesílá platby výživného prostřednictvím šeků. Problematické zůstává i vymáhání dlužných částek, které americké orgány vymáhají dluh pouze v předem stanovených nízkých částkách, přičemž získání mimořádné platby nebo vyšší jednorázové splátky je velmi ojedinělé. Americké orgány obvykle pružně reagují a vymáhací řízení je poměrně úspěšné, je však třeba počítat s prodlužující se dobou řízení a rozdílnými kurzovými přepočty. Nelze ovlivnit výši srážených plateb, v případě vysokého dluhu na výživném je třeba počítat s dlouhou dobou splácení.

S ohledem na nová opatření amerických soudů v rámci pandemie nemoci COVID-19 probíhala veškerá soudní řízení týkající se výživného v USA on-line formou, což umožnilo jednodušší účast rodičům nacházejícím se na území České republiky.

Španělsko

Převažující agendou je vymáhání výživného od povinných nacházejících se na území Španělska. Spolupráce se španělským ústředním orgánem v oblasti vymáhání výživného je stále dosti nepružná, reakce na dotazy přicházejí nejdříve v horizontu půl roku, výjimečně i déle. Pokud není přesně známo, kde ve Španělsku se povinný nachází, je účelnější požádat o součinnost Interpol. Mírně se zlepšilo vyřizování žádostí o zvláštní opatření za účelem vypátrání pobytu povinného.

Ukrajina

Spolupráce při uznání a výkonu rozsudků v roce 2021 probíhala na základě haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů z roku 2007.

Komunikace s ukrajinským ústředním orgánem je provázena dlouhou reakční dobou, je třeba mnohdy zasílat opakované urgencye, spolupráci prodlužuje komunikace vedená pouze v ukrajinštině. Úspěšnost vymáhání z Ukrajiny je velmi nízká. V roce 2021 se spolupráce z důvodu pandemie nemoci COVID-19 ještě výrazně zhoršila.

Objevovaly se problémy se změnou částek ukrajinskými orgány oproti exekučnímu titulu. Postup při výpočtu dluhu se zdá nahodilý. Z důvodu dlouhodobých problémů došlo v některých případech k podání urgencye rovněž prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti a českého zastupitelského úřadu.

Itálie

Úroveň spolupráce italských ústředních orgánů (Ministero della Giustizia, podle dřívější úpravy Ministero del Interno) ve věci výživného se dlouhodobě řadí k méně efektivním. V posledním období se mírně zvýšila frekvence odpovědí těchto orgánů.

O vymáhání výživného z Itálie je mezi oprávněnými z České republiky poměrně vysoký zájem, avšak úspěšně vymoci výživné se daří pouze v menším množství případů a často spíše na základě dobrovolné úhrady výživného povinným. Italský ústřední orgán nepodává návrh na výkon rozhodnutí či exekuci, ale postupuje spis advokátovi přidělenému v rámci přidělené bezplatné právní pomoci. Úroveň kvality spolupráce advokátů je proměnlivá.

Současně nadále přetrvávají případy, kdy ústřední orgán reaguje např. na žádost o zvláštní opatření navzdory urgencím teprve po jednom roce, přičemž teprve začíná podnikat první kroky k jejímu vyřízení. Spolupráce se dále mnohdy vyznačuje formalistickými nároky ústředního orgánu na dodávané dokumenty.

V případě potřeby řešení obtížnější situace v rámci vymáhání (například změna oprávněného ze zákonného zástupce na zletilého oprávněného v případě již nařízených srážek ze mzdy povinného v Itálii) bohužel italský orgán nedokáže navrhnout právní postup, který by mohl vést k řešení.

Shrnutí

V roce 2021 došlo oproti roku 2020 k znatelnému nárůstu objemu vymoženého výživného z ciziny. Pro české oprávněné bylo v roce 2021 vymoženo 36 213 000 Kč. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2020 (v tis. Kč)	2021 (v tis. Kč)
Austrálie	5	110
Belgie	159	148
Bělorusko	18	20
Brazílie	0	41
Bulharsko	16	23
Dánsko	28	75
Finsko	250	25
Francie	314	1 478
Itálie	731	1 423
Irsko	141	228
Kanada	265	456
Kypr	0	57
Lucembursko	108	151
Nizozemí	885	773
Norsko	31	108
Nový Zéland	0	0
Polsko	167	215
Portugalsko	12	0
Rakousko	2 607	3 262
Rumunsko	20	31
Řecko	127	0
Skotsko	33	0
Slovensko	3 049	3 253
Slovinsko	76	131
Spolková republika Německo	10 743	12 610
Španělsko	223	166
Švédsko	593	815
Švýcarsko	2 173	1 949
Ukrajina	45	8
USA	6 179	4 542
Velká Británie (Anglie a Wales)	3 814	4 115
Celkem	32 812	36 213

Tabulka 2: Vymožené výživné z ciziny v meziročním srovnání 2020 a 2021

Pro oprávněné v cizině od povinných v České republice Úřad za stejné období vymohl a do ciziny převedl 16 455 tisíc Kč, což je o něco více než v předchozím roce. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2020 (v tis. Kč)	2021 (v tis. Kč)
Estonsko	48	48
Filipíny	0	28
Finsko	0	216
Francie	24	6
Irsko	0	11
Itálie	3	2
Kanada	5	7
Litva	20	26
Lotyšsko	26	116
Maďarsko	0	19
Nizozemí	742	688
Polsko	3 110	4 064
Portugalsko	0	322
Rakousko	871	770
Rumunsko	89	22
Slovensko	10 388	9 050
Slovinsko	34	41
Spolková republika Německo	383	312
Srbsko	44	29
Švédsko	23	22
Švýcarsko	16	11
Turecko	29	26
Ukrajina	53	39
USA	177	457
Velká Británie	138	123
Celkem	16 223	16 455

Tabulka 3: Vymožené výživné do ciziny v meziročním srovnání 2020 a 2021

1.2.2 Návraty protiprávně přemístěných nebo zadržovaných dětí a zabezpečování styku s dětmi

Úřad řešil případy protiprávních přemístění nebo zadržení dětí a styku rodičů s dětmi jakožto ústřední orgán podle haagské Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (dále jen „haagská únosová úmluva“) a také jako ústřední orgán podle nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel IIa“).

Úřad v roce 2021 řešil 17 případů protiprávního přemístění dětí do ciziny nebo jejich zadržení v cizině. Tyto případy se týkaly 24 dětí. Počet případů byl nižší než v minulých letech nepochybně z důvodu omezení cestování po značnou část roku v důsledku pandemie nemoci COVID-19.

Výsledky případů jsou uvedeny ve srovnávací tabulce za roky 2018 až 2021:

	2018	2019	2020	2021
Dobrovolný návrat	4	8	4	3
Nespolupráce	1	0	0	0
Dohoda rodičů	3	3	2	0
Zpětvzetí	6	0	2	1
Návrat v souladu s rozhodnutím	15	2	4	0
Nucený návrat	0	1	0	0
Běží	11	17	13	10
Nenavráceno	1	3	0	3
Celkem	41	34	25	17

Tabulka 4: Únosy dětí do ciziny v meziročním srovnání 2018 až 2021

V roce 2021 nebylo ze strany zahraničních orgánů zapotřebí přikročit k nucenému (exekučnímu) navrácení dítěte. V roce 2021 nebyl Úřadu oznámen žádný případ „únosu“ dítěte do země, která není signatářem haagské únosové úmluvy.

Úřad se zabýval také 8 žádostmi o výkon práva styku s dítětem v cizině, které byly postoupeny zahraničnímu ústřednímu orgánu. V případech, které nakonec nebyly postoupeny do ciziny, obvykle došlo buď ke smírnému řešení věci anebo se žadatel rozhodl nepostupovat právní cestou. V některých případech je třeba obrátit se na soud v místě bydliště dětí a požádat o úpravu styku rodiče s dítětem. V těchto případech je – v závislosti na majetkových poměrech rodiče – možné dosáhnout přiznání bezplatné právní pomoci v cizině.

Za stejné období Úřad obdržel z ciziny 14 žádostí o návrat dítěte, které se týkaly 19 dětí. Z uvedených 14 případů protiprávního přemístění či zadržení dětí byla ke dni vypracování této zprávy v 10 případech podána žaloba o navrácení dětí k Městskému soudu v Brně. V roce 2021 bylo bohužel nutno ve třech případech přistoupit k provedení výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte, a to odnětím dítěte (dětí). Tyto případy se týkaly celkem 5 dětí. Jednalo se o případy zahájené v roce 2019 a 2020.

Úřad byl od počátku roku 2021 vždy jmenován opatrovníkem dětí v řízeních o navrácení dítěte před Městským, resp. Krajským soudem v Brně. V rámci této agendy Úřad zaváděl do praxe poskytování tzv. facilitovaných rozhovorů psychologa a právníka s rodiči. Během těchto rozhovorů jsou jednak rodiče vedeni ke smírnému řešení, jsou jim vysvětleny základní principy únosového práva, je jim předestřeno předběžné právní stanovisko Úřadu, jsou jim vysvětleny dopady jejich konfliktu na dítě a naznačeny možnosti a důsledky soudního rozhodnutí.

Podrobnosti ukončení případů vyplývají z následující tabulky:

	2018	2019	2020	2021
Dobrovolný návrat	4	1	1	3
Nespolupráce	2	0	3	1
Dohoda rodičů	1	3	1	0
Zpětvzetí	6	5	2	2
Návrat v souladu s rozhodnutím	5	4	3	0
Nucený návrat	0	2	1	1
Běží	0	0	4	4
Nenavráceno	4	4	3	3
Celkem	22	19	18	14

Tabulka 5: Únosy dětí do České republiky v meziročním srovnání 2018 až 2021

Úřad z ciziny obdržel rovněž 2 žádosti o výkon práva styku s dítětem, přičemž se jedná prakticky vždy o případy mimořádně komplikované. V řadě případů však rodiče dětí, kteří se nemohou domoci svého práva na styk s dítětem, využívají jiných prostředků, než je podání žádosti o výkon práva styku ve smyslu čl. 21 haagské únosové úmluvy – např. se obracejí přímo na soud, na orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte, na mediátory a podobně.

Podrobnosti o geografickém rozdělení případů v roce 2021 vyplývají z následující tabulky:

Stát	z ciziny		do ciziny	
	únos	styk	únos	styk
Austrálie	2			
Bulharsko			1	
Irsko	1			
Kanada				1
Nizozemsko	1			
Polsko			2	
Rakousko	2		1	
Slovensko	1		1	1
Spojené království	3		3	2
Spolková republika Německo	3		5	3
Ukrajina			2	
USA	1	2	2	1
Celkem případů	14	2	17	8

Tabulka 6: Únosy a výkon práva styku podle států

Téměř ve všech případech rodičovských konfliktů, ať již v oblasti mezinárodních únosů dětí, zprostředkování výkonu práva styku s dítětem či probíhajících soudních řízení o péči o dítě Úřad doporučoval rodičům či dalším zúčastněným stranám mediaci poskytovanou Mediačním centrem při Centru sociálních služeb v Brně. S mediačním centrem byly podmínky nadále nastaveny tak, aby odpovídaly potřebám případů s přeshraničním prvkem i dosavadní praxi Úřadu. Od roku 2020 tedy Mediační centrum nabízí mediaci bezplatně, prezenčně i on-line, v několika cizích jazycích a s častým zapojením dítěte podle dosavadní praxe Úřadu. Přes tyto vstřícné podmínky však rodiče ne vždy nabídku využívají.

V uvedené agendě je velmi důležitá intenzivní spolupráce právníků a psychologů. Kromě specifické práce s klienty psychologové poskytovali právníkům konzultace, asistovali při pohovorech s klienty a zajišťovali odbornou podporu při vyjadřování k soudním jednáním.

K jednotlivým státům

Slovensko

Komunikace s ústředním orgánem je dobrá, jeho postup je obdobný jako v České republice. O návratu dítěte rozhodují tři specializované soudy. Problematická zůstává otázka vykonávacího řízení. Slovenský ústřední orgán nabízí rodičům místo mediace pouze hodinovou konzultaci s určitými mediačními prvky. Řada případů se vyřeší dohodou rodičů ať již dobrovolným navrácením dítěte nebo tím, že se „opuštěný“ rodič s přemístěním dítěte smíří a soustředí se na nastavení styku s dítětem.

Ve vztahu mezi Českou a Slovenskou republikou je poměrně častá praxe, že se „opuštění“ rodiče obracují přímo na soud s návrhem na navrácení dítěte, aniž žádost postoupí do druhého státu prostřednictvím ústředních orgánů.

Na Slovensku neexistuje právní rámec pro úpravu asistovaného styku, jeho detaily závisí na dohodě s konkrétním pracovištěm. Nastavení pravidelného styku mezi státy je velmi problematické, prakticky nevymahatelné, pokud jeden z rodičů brání v kontaktu dítěte s druhým rodičem. V době pandemie nemoci COVID-19 někteří rodiče zneužívali situace omezující cestování a kontakty, takže dítě na styk řádně nepřipravovali.

Spolková republika Německo

Spolupráce s německým ústředním orgánem je v případech únosů a styků na velmi dobré úrovni. Komunikace je velmi rychlá a bezproblémová.

Rodiči, který požaduje návrat dítěte, je poskytována významná pomoc i během řízení, a to přiznáním bezplatné právní pomoci pro soudní řízení. Ze strany německého ústředního orgánu je snaha, aby řízení před soudem bylo zahájeno co nejrychleji.

Ústřední orgán informuje promptně i o nařízeném jednání a jeho výsledku. V případě dotazů vše ochotně vysvětlí.

Úřad byl přítomen výkonu rozhodnutí odnětím dítěte v únosovém případě z roku 2019, kdy došlo k úspěšnému navrácení dítěte do Německa.

USA

Ústřední orgán USA flexibilně komunikoval a reagoval na dotazy či žádosti o spolupráci; zprostředkoval žadatelům bezplatnou právní pomoc (v závislosti na majetkových poměrech žadatele). Obvykle je vyžadována osobní účast navrhovatele na jednání, což může pro některé navrhovatele představovat velkou překážku z důvodů jak finančních, tak i logistických (neznalost poměrů v cizí zemi, nedostatek zkušeností s cestováním apod.). S ohledem na neexistenci koncentrované příslušnosti soudů je postup v jednotlivých řízeních mnohdy nejednotný.

Ukrajina

Ukrajinský ústřední orgán reagoval velmi pružně, dobře spolupracuje, problematICKá je ovšem součinnost dalších ukrajinských orgánů v území, zejména v případě, kdy by mělo dojít k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte. Pokud si rodič zajistí pomoc advokáta pro zastoupení v soudním řízení, pak ho ukrajinský ústřední orgán nemůže nadále zastupovat. Obdobně nepodává ukrajinský ústřední orgán za rodiče návrhy ve věcech výkonu práva styku rodiče s dítětem.

Nadále přetrvává stav, že ve věci zajištění navrácení dítěte a výkonu práva styku ústřední orgán nepodává návrhy k soudu a nezastupuje opuštěného rodiče v řízení (s odkazem na vnitrostátní úpravu, přestože Ukrajina neučinila výhradu ve smyslu čl. 26 a 42 haagské únosové úmluvy).

Velká Británie

Agenda mezinárodních únosů dětí je i nadále zpracovávána ze strany všech tří britských ústředních orgánů (Anglie a Wales, Skotsko a Severní Irsko) rychle, pružně a efektivně. Žádost o navrácení je ústředním orgánem zpracována do tří dnů od jejího obdržení a je přímo postupována soudu, který v horizontu deseti dnů přijme potřebná předběžná opatření. Žadatelům o navrácení dětí je britským soudem vždy jmenován právní zástupce, který s klientem komunikuje přímo, a to často prostřednictvím tlumočnicka. Opuštěným rodičům jsou v rámci bezplatné právní pomoci rovněž v některých případech propláceny náklady na cestu do Velké Británie. Výklad haagské únosové úmluvy je velmi restriktivní a ve většině případů britský soud rozhodne o navrácení dětí. Ve Velké Británii je také rodičům bezplatně nabízena mediace.

Shrnutí

Úřad nadále v této oblasti spolupracoval se styčnými soudci Radkou Církovou a Lubomírem Ptáčkem.

Běžnou, každodenní součástí práce zaměstnanců Úřadu, kteří se zabývají agendou mezinárodních únosů dětí, a to jak právníků, tak i psychologů, je preventivní činnost ve vztahu k rodičům. Jednalo se buď o rodiče, kteří se cítili ohroženi únosem dítěte anebo naopak o rodiče, kteří měli v úmyslu vycestovat z místa obvyklého bydliště dítěte i s dítětem do jiného státu. Rodiče byli vedeni k tomu, aby získali souhlas druhého rodiče s vycestováním anebo požádali soud o jeho nahrazení ve smyslu § 877 občanského zákoníku. V případech, kdy v jednom státě probíhá řízení o navrácení a v druhém státě řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti, mnohdy soudy řeší otázku překážky věci zahájené a lze se často setkat s průtahy v řízení, kdy jeden ze soudů čeká na výsledek řízení u soudu ve druhém státě, aniž například sám posoudí otázku obvyklého bydliště dítěte z důvodu určení své mezinárodní pravomoci (příslušnosti). To bohužel negativně dopadá na situaci dítěte, která je tak dlouhou dobu velmi nejistá.

Rodiče (statisticky nejčastěji matky) – čeští občané s obvyklým bydlištěm v cizině – se často na Úřad obracejí a žádají, aby jim byla poskytnuta pomoc při navrácení s dítětem do České republiky. Argumentují svým státním občanstvím (případně státním občanstvím dítěte), případně trvalým (nikoli faktickým) bydlištěm v České republice a žádají Českou republiku o ochranu. Vysvětlení principů únosového práva, kdy jeden rodič není oprávněn bez souhlasu druhého rodiče přemístit dítě do jiného státu, vyžaduje mnohdy opakované poskytování konzultací ze strany právníků i psychologů.

V rámci rozvíjení proklientského přístupu v případech únosů a styku psychologové poskytovali podporu při předávání dítěte po jeho únosu druhému rodiči, účastnili se případových konferencí i jednání s rodiči. Praxi, kdy Úřad je jmenován opatrovníkem dítěte v řízení o navrácení před Městským soudem v Brně, lze po prvním roce hodnotit jako velmi pozitivní. Úřad tak lépe využívá svých znalostí a zkušeností jak v oblasti právní úpravy, tak i zapojování dítěte do řízení a psychologického pohledu na dítě.

1.2.3 Agenda mezinárodního osvojení

Úřad působil jako ústřední orgán dle haagské Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993 (dále jen „haagská adopční úmluva“). V nejběžnější agendě oddělení mezinárodních adopcí dětí z České republiky do ciziny bylo k 31. 12. 2021 vedeno 349 živých spisů dětí včetně dětí svěřených do péče před osvojením do ciziny a 166 živých spisů žadatelů o osvojení dítěte z České republiky.

Úřadu bylo prostřednictvím krajských úřadů v roce 2021 zpřístupněno 19 spisů, které se týkaly 23 dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny. I v roce 2021, tedy více než 7 let od rekodifikace občanského práva, stále přetrvávaly problémy ve zpřístupňované spisové dokumentaci, kdy řada spisů musela být vrácena krajským úřadům z důvodu nesprávných soudních rozhodnutí [např. vady protokolu o souhlasu rodiče s osvojením, nesprávný výrok soudu dle § 821 občanského zákoníku, chybějící rozhodnutí dle § 818 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku o zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení apod.], takže jen 24 dětí mohlo být v roce 2021 zařazeno do evidence dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny (jednalo se i o některé případy dětí, které byly Úřadu zpřístupněny v roce 2020).

Nedostatky v důsledném dodržování platné právní úpravy se objevují nejen na straně soudů, ale také orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Hlavními nedostatky spisové dokumentace je nedostatečně prokázaná osvojitelnost dítěte, dlouhá čekací doba při doplňování podkladů, nedostatečné informace o sociálních poměrech dítěte a jeho původní rodiny, nekompletní informace o sourozencích (často ve spise nebývá uvedeno, že sourozenec dítěte již byl osvojen v cizině, což hraje významnou roli při výběru země, do níž by bylo vhodné dítě svěřit do péče před osvojením), nedostatečné informace o možnostech příbuzných převzít péči o nezletilého, nekvalitní a strohý IPOD (často bez splnění formálních náležitostí jako je podpis odpovědných osob) atd.

Bez splnění zákonných podmínek Úřad nemůže zprostředkovat dítěti osvojení do ciziny a musí vyčkat na jejich splnění. Situace tak zůstává podobná předchozím letům.

O zařazení do evidence žadatelů vhodných k osvojení dítěte z České republiky požádalo v roce 2021 celkem 32 žadatelských párů z ciziny; v roce 2021 nebylo Úřadem v žádném případě rozhodnuto o nezařazení žadatelů do evidence.

Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	počet žádostí	zařazeni	zastavení řízení	nezařazeni	neukončeno
Dánsko	1	1	0	0	0
Island	3	2	1	0	0
Itálie	9	5	2	0	2
Kypr	1	0	0	0	1
Lichtenštejnsko	1	1	0	0	0
Německo	2	2	0	0	0
Rakousko	1	1	0	0	0
Slovinsko	1	1	0	0	0
Španělsko	10	9	0	0	1
Švédsko	3	3	0	0	0
Celkem	32	25	3	0	4

Tabulka 7: Původ cizích žadatelů o osvojení a výsledky řízení

Do péče před osvojením do ciziny bylo svěřeno 22 dětí. Geografické rozložení svěřených dětí do jednotlivých zemí je v následující tabulce:

Stát	počet dětí
Dánsko	2
Island	4
Itálie	2
Německo	3
Nizozemsko	2
Rakousko	2
Slovinsko	1
Španělsko	3
Švédsko	3
Celkem	22

Tabulka 8: Umístění dětí do péče před osvojením v cizině

V roce 2021 proběhlo deset zasedání poradního sboru Úřadu pro náhradní rodinnou péči. Z důvodů pandemických opatření probíhala většina jednání on-line.

Nadále jde o multidisciplinární sbor, v němž jsou zastoupeny profese dětského lékaře, psychologa, sociálního pracovníka, a to v osobách zaměstnanců ústavních zařízení, nestátních neziskových organizací i MPSV jako Úřad řídicího orgánu.

Na jednání poradního sboru vždy zaměstnanci Úřadu představí obvykle 2 až 3 páry žadatelů pro každé konkrétní dítě. Nezávislí odborníci z poradního sboru poté hlasováním volí nejvhodnější žadatele o osvojení daného dítěte. Žadatelé jsou v odhlasovaném pořadí Úřadem oslovováni s dotazem, zda mají zájem o seznámení s dítětem. Pokud žadatelé projeví zájem o seznámení

s dítětem, Úřad dohodne termín a podrobnosti interakce. Ta již v souladu s metodickým doporučením probíhá za účasti psychologa Úřadu.

V roce 2021 došlo k osvojení jednoho dítěte z ciziny – jednalo se o osvojení příbuzného z Vietnamu.

Zájem žadatelů o osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky se projevoval ve velkém množství dotazů zájemců o osvojení dítěte z ciziny v průběhu celého roku. Po objasnění celého procesu mnohdy tento zájem opadá, neboť je často opřen o představy, které nelze reálně naplnit. Poměrně běžné je, že zájemci nemají dostatečné informace o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci České republiky. Na komunikaci s nimi se kromě právníka oddělení mezinárodních adopcí podílí vždy také psycholog Úřadu. Kromě podání relevantních informací psycholog v diskusi se zájemci diskutuje mimoprávní aspekty osvojení, zajímá se o motivaci žadatelů a o jejich psychickou připravenost na mimořádně náročný proces mezinárodního osvojení. Při osobním setkání psychologové také otevírají citlivá témata, jako je rasová tolerance a identita vizuálně odlišného dítěte v českém prostředí.

Úřad obdržel dvě žádosti o zařazení do evidence vhodných osvojitelů z ciziny. Jednalo se o žádosti samožadatelů. Jednu žádost vzal účastník řízení zpět. Druhá žádost byla zařazena do evidence vhodných budoucích osvojitelů z ciziny a koncem roku 2021 zaslána do vybrané země, Kolumbie.

Narůstal počet dotazů souvisejících s tzv. náhradním (surogátním) mateřstvím a s přímým předáním dítěte od biologického rodiče do péče potencionálním osvojitelům, kdy je zejména ze strany advokátů vyžadováno poradenství v případech, kdy náhradní matka či biologická matka dítěte žije v jiném státě než „budoucí rodiče“.

1.2.4 Výkon opatrovnictví dětí v soudním řízení

Úřad byl soudem jmenován v roce 2021 ve 275 případech opatrovníkem podle § 469 zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na četnost ústních jednání v uvedených věcech, vzdálenost jednotlivých soudů od sídla Úřadu a po většinu roku 2021 i platná protiepidemická opatření nebylo možné, aby se zástupci Úřadu osobně účastnili jednání ve velkém rozsahu. Úřad proto v části případů využíval možnosti dané § 62 odst. 2 zákona č. 359/1999. Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a mnohdy žádal o zastoupení při účasti na ústním jednání místní orgány sociálně-právní ochrany dětí. Podíl osobní účasti zástupce Úřadu na soudních jednáních se postupně zvyšoval, zejména s ohledem na složitost a citlivost některých případů a s ohledem na nutnost zajištění participace dětí v soudních řízeních. Osobně se zaměstnanci zúčastnili 121 ústních jednání u soudů po celé České republice. Na přípravě vyjádření a stanovisek, které Úřad jako opatrovník podává soudům, se podílejí jak právníci, tak i psychologové Úřadu.

V roce 2021 byl zaznamenán doposud nejvyšší počet intenzivní práce s rodinami v konfliktu (tj. opakovaná a systematická práce s náročnými případy, kde je zvýšené riziko negativního dopadu interparentálního konfliktu na děti), a to zejména v rámci výkonu agendy opatrovnictví.

I v roce 2021 byli zájemci o mediaci odkazováni na služby výše zmíněného Mediačního centra Brno. Centrum klientům nabízí bezplatnou mediaci mj. formou on-line i prezenčně, vedenou vždy dvojicí žena a muž, dle potřeby i v cizích jazycích. Častou praxí Centra je též zapojení dítěte do mediací.

1.2.5 Dítě jako klient Úřadu

Jednou ze základních hodnot Úřadu je upřednostňování zájmů a potřeb dětí. Úřad pracuje zejména s dětmi, které se ocitly v nějaké formě rodičovského konfliktu (viz např. kapitola 1.2.2 nebo 1.2.4) nebo vyrůstají zcela mimo svou rodinu (kapitola 1.2.3). To však znamená, že primární zdroj bezpečí pro děti (rodiče a rodina) s vysokou mírou pravděpodobnosti není v dané situaci funkční. Z tohoto důvodu je vždy přímá práce s dítětem velmi důkladně připravována, zvažována a realizována s maximální pozorností k bezpečí dětí. Účelem přímé práce s dítětem jako klientem Úřadu je naplnění práv dítěte, jeho potřeb a posílení schopnosti rodičů či pečujících osob reflektovat situaci a potřeby dítěte a učinit pro dítě to nejlepší rozhodnutí. Při naplňování zmíněné hodnoty „dítě na prvním místě“ Úřad zavádí systematická opatření a naplňuje tak další z hodnot Úřadu „profesionalitu“. Například je pravidelně revidován postup v případech potenciálně rizikových pro dítě a je prováděna jejich identifikace, opakovaně se připomíná spolupráce mezi odděleními právní pomoci a mezinárodních adopcí na jedné straně a oddělením psychologů na druhé straně. V neposlední řadě se zaměstnanci Úřadu v této oblasti dále externě vzdělávají (v roce 2021 např. proběhlo školení několika zaměstnanců v uceleném programu Sdílené rodičovství k edukaci rodičů). Úřad se věnuje i šíření dobré praxe – zaměstnanci oddělení psychologů se v roce 2021 zúčastnili čtyř odborných akcí, kde vystoupili s příspěvkem zejména k otázce procesní participace dětí.

Naplňování participačních práv dětí – informování

Informování dětí ohledně jejich situace, práv a možností je dlouhodobou prioritou Úřadu při práci s dítětem. Vychází se při ní z předpokladu, že dobrá informovanost posiluje pocit vlastní účinnosti, bezpečně děti zapojuje do řešení jejich situace, snižuje pocit nejistoty a neznámého. Tím vším tedy posiluje zvládací strategie dětí a snižuje negativní dopad rodinné situace na ně. Je pravidlem, že dítě je vždy rámcově informováno, pokud je s ním zaměstnanec Úřadu v osobním kontaktu. Pokud není možné být s dítětem v kontaktu, dochází k informování (jako prvnímu kroku úspěšné participace) prostřednictvím rodiče, místního orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zahraničního orgánu, anebo dopisu psaného Úřadem přímo dítěti.

V prvních třech variantách Úřad vždy komunikuje se zmíněnou osobou a poskytuje podporu při informování dítěte.

Poslední varianta – dopis dítěti – byla v roce 2021 využita ve 111 případech. Ve shodě s postupy Úřadu a rozložením jednotlivých činností Úřadu byla více než polovina (54 %; tedy 60 dopisů) poslána v agendě výživného. Ostatní dopisy byly dětem zasílány zejména jako základní informace o soudním řízení, které se jich týká a o roli Úřadu v něm (22 %; 25 dopisů). Shodný počet dopisů informoval děti o výsledku či průběhu soudního řízení (22 %; 25 dopisů). V jednom případě bylo dítě informováno dopisem předem o tom, že s ním Úřad bude hovořit a zjišťovat jeho názor.

Posílání dopisu, který je obsahově i vizuálně přizpůsoben dítěti, je jednou z forem, kterou Úřad naplňuje participační práva dětí a přímo děti oslovuje. Je vhodné uvést, že pokud komunikuje s dítětem i jinou formou – zejména osobně – pak má dítě možnost si vybrat, jakou formou chce být dále informováno. V případech již zaběhnuté osobní formy komunikace děti samy výrazně preferují

jinou formu dalšího informování než dopisem (typicky telefonicky či on-line s Úřadem nebo prostřednictvím rodiče či jiné pečující osoby).

Naplňování participačních práv dětí – zjišťování názoru

Zjištění názoru dítěte je druhým krokem správné procesní participace. Jak již bylo zmíněno, v každém případě, kdy se zaměstnanec setkává s dítětem pro naplnění tohoto kroku, vždy zároveň realizuje i krok první – dítě informuje. Až následně přistupuje ke zjišťování názoru.

V roce 2021 bylo hovořeno s 85 dětmi z 63 rodin (v 6 případech se jednalo o tříčlenné sourozenecké skupiny). Děti byly ve věku od 5 do 18 let, v krajních hodnotách se často jednalo o členy sourozeneckých skupin.

Celkově bylo realizováno 100 rozhovorů s dětmi, protože některé případy vyžadovaly opakované pohovory a v jiných si např. děti přály být informovány o výsledku (poslední krok správné participace) opět formou rozhovoru. Nejčastěji je však s dětmi hovořeno jednou až dvakrát, nejvíce proběhlo 6 rozhovorů s dětmi z jedné rodiny.

Nejčastější formou rozhovorů byla on-line setkání. Těch bylo realizováno celkem 70. To vzhledem k stále trvajícím protiepidemiologickým opatřením a faktu, že někteří dětské klienti žijí v zahraničí, není překvapující. Tato forma byla zároveň nejvíce využívána opakovaně. Druhou nejčastější formou byl telefonický rozhovor (v 15 případech). Stejný počet (tedy 15) byl i fyzicky realizovaných setkání. Z nich 6 se uskutečnilo na půdě Úřadu a v 9 případech byla realizována cesta za dětmi (pracovní cesty v průměru trvaly 5–6 hodin, celkem na nich bylo stráveno více než 68 hodin).

Rozhovor s dětmi, nehledě na jeho formu, trvá v průměru 65 minut, celkově bylo s dětmi hovořeno více než 68 hodin.

V posledním období se rovněž ze strany dětí navyšuje potřeba mít kontakt s pracovníky Úřadu prostřednictvím chatovacích aplikací či SMS. Úřad se snaží tuto potřebu vyslyšet a systémově ji řešit, protože si uvědomuje, že pro děti je to v současné době zcela běžná forma komunikace, která může být velmi efektivní.

Uvedená čísla se týkají pouze přímé práce s dětmi. Je nezbytné se uvědomit, že než dojde k této části práce, je nutné velmi intenzivně pracovat se spisem, komunikovat v rámci týmů Úřadu i s dalšími aktéry (nejčastěji z řad orgánů sociálně-právní ochrany dětí a justice) a zejména s rodinou dítěte či pečujícími osobami. To ilustruje fakt, že za rok 2021 došlo ke více než trojnásobnému počtu kontaktu se zaměstnanců oddělení psychologů se zákonnými zástupci (330) než s dětmi. Zde se projevuje snaha komunikovat vždy se oběma rodiči, pokud je to možné. V dalších případech se pak jedná o situace, kdy s dětmi není možné hovořit (nejčastěji kvůli jejich nízkému věku). I v těchto případech se však Úřad usiluje o to „mít dítě na prvním místě“. Konkrétně připomínáním situace dítěte založeným na empirických podkladech, zaujímáním perspektivy dítěte s ohledem na jeho vývojové období a oslovováním relevantních potřeb dětí spolu s vývojovými riziky pramenícími z jeho aktuální situace. Do značné míry se jedná také o určitou formu edukace a prevence. Celkově psychologové Úřadu komunikovali s 199 rodinami, ve kterých žilo 255 dětí.

Další formy přímé práce s dítětem

Kromě rozhovorů s dětmi došlo k 5 osobním doprovázením dítěte u soudního jednání (celkem 14 hodin). Ve 3 případech byli zaměstnanci osobně přítomni výkonu rozhodnutí soudu odnětím dítěte. Jedná se o krajní krok, který je pro dítě náročný a těžko vysvětlitelný. I proto Úřad vnímá osobní přítomnost jako vhodnou formu podpory dítěte. Celkově bylo tomuto věnováno téměř 20 hodin.

Ve 3 případech děti využily možnost samy aktivně Úřad kontaktovat. Jednalo se o potřebu konzultovat aktuální situaci, dítě se vyžádalo rozhovor se zaměstnancem Úřadu a v jednom případě se jednalo o poděkování. Ke kontaktování Úřadu mají děti přímé spojení na právníka a eventuálně na psychologa, informace mohou najít na dětském webu (www.kids.umpod.cz) a mohou využít dětskou linku spravovanou oddělením psychologů.

Práce s dětmi v agendě mezinárodního osvojení

Mezinárodní osvojení je specifickou agendou Úřadu, v níž je dopad na život dítěte zcela zásadní. Kompletně se mění forma jeho péče (přechod z ústavní nebo přechodné pěstounské péče do trvalého rodinněprávního vztahu), současně se však také mění země, ve které bude dítě žít. Psychologicky tedy mezinárodní osvojení představuje krátkodobou zátěž ve formě zvýšených nároků na adaptaci dítěte, ale zároveň z dlouhodobého pohledu umožňuje zásadní zkvalitnění životní situace dítěte. Také proto není dítě ani v této činnosti Úřadu dítě přehlíženo. Všechny děti jsou o zahájení procesu osvojení informovány přiměřeně jejich věku a nejčastěji prostřednictvím jim nejbližších lidí – pěstounů či zaměstnanců ústavního zařízení. Úřad v těchto případech poskytuje podporu právě těmto pečovatelům. Ve třech případech zaměstnanci oddělení psychologů spolu se zaměstnanci oddělení mezinárodního osvojení komunikovali se zařízením i dítětem nad rámec běžného standardu interakcí. Jednalo se o jedno on-line setkání za účelem lepšího informování a zkvalitnění přípravy dítěte, návštěvu v pěstounské rodině a osobní setkání se starším dítětem za účelem jeho informování a přímé přípravy na zahájení procesu mezinárodního osvojení. Nicméně ve všech případech má dítě i adoptivní rodina a případně i ústavní zařízení či pěstouni neustále k dispozici psychologa Úřadu. Ve dvou případech to bylo využito například k návštěvě dětské nemocnice z důvodu onemocnění dítěte v průběhu interakce, tedy pobytu dítěte s budoucími osvojiteli za účelem jejich seznámení a navázání vztahu. Každé dítě v závislosti na jeho věku a potřebách je různě intenzivně připravováno na odjezd ve chvíli, kdy je již termín možného odjezdu do přijímající země znám.

Jako specifickou součást naplňování práv dětí vnímá Úřad práci na tzv. biologických kořenech. Během roku 2021 se řešilo 34 případů, kdy se osvojené dítě a/nebo jeho rodina zajímali o biologické kořeny dítěte. V 16 případech šlo o plný kontakt s tazatelem, který umožňuje reálně postupovat ve věci dále. Úspěšně se podařilo propojení s biologickou rodinou v 7 případech, přičemž jednomu dítěti se navíc povedlo najít až 3 na sobě nezávislé kontaktní biologické příbuzné (vyžadovalo to 3 nezávislá pátrání). V 15 spisech přestali tazatelé reagovat. Ze zkušenosti Úřadu je známo, že ve většině případů se zájem po nějakém čase znovu projeví a pokračuje se v započaté práci.

1.2.6 Další činnosti

V roce 2021 se Úřad nadále zabýval případy tzv. „repatriací“, tzn. řešení situací, kdy se dítě – občan jiného státu – nachází v České republice bez péče rodičů, zákonných zástupců či jiných za dítě odpovědných osob. V takové situaci je třeba dítě umístit do ústavního zařízení nebo pěstounské péče ve státě obvyklého bydliště nebo ve státě, kde se aktuálně nachází, anebo naopak zajistit péči o dítě v domovském státě (státě, jehož státním občanem dítě je). Nejčastěji tyto případy nastávaly ve vztahu ke Slovenské republice (12 dětí), Bělorusku (1 dítě), Bulharsku (1 dítě), Rumunsku (1 dítě), Ukrajině (2 děti), Vietnamu (1 dítě) a v roce 2021 překvapivě i ve vztahu k Rakousku (3 děti z jedné rodiny). Existuje několik možností, jak „navrátit“ dítě do státu jeho státního občanství. Všechny tyto způsoby vyžadují spolupráci obou zúčastněných států. Konečné rozhodnutí je pak nejčastěji na českém soudu, tedy soudu příslušném podle obvyklého bydliště dítěte, který na základě zjištěných informací musí vyhodnotit, jaké řešení by bylo v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Podrobnosti o řešení situace dětí vyplývají z následující tabulky.

Výsledek řízení	počet dětí
Dítě předáno do zahraničí bez soudního rozhodnutí	2
Dítě bylo převzato do péče v ČR bez soudního rozhodnutí	0
Řízení v ČR stále probíhá	5
Dítě bylo navraceno rodičům	2
Dítě svěřeno druhému rodiči	0
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v zahraničí	1
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	0
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	2
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	4
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	2
Dítě bylo adoptováno v ČR	0
Dítě zařazeno do evidence pro mezinárodní osvojení	0
Nejsou dostupné informace	1
Řízení v zahraničí stále probíhá	2
Celkem dětí	21
Počet rodin	17

Tabulka 9: Případy „repatriací“ z České republiky

Kromě toho Úřad stejně jako v minulých letech evidoval značné množství případů, kdy se dítě – český státní občan – nacházelo v cizině mimo svoji rodinu, nejčastěji z důvodu odebrání dítěte z rodiny orgány v místě obvyklého pobytu dítěte. Většina dětí je s ohledem na stupeň integrace v zemi obvyklého bydliště (kontakty s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými, délka pobytu mimo území České republiky, neexistence příbuzných v zemi státního občanství, kteří by byli schopni a ochotni převzít dítě do péče) ponechána v této zemi a byla jim tam vyhledávána náhradní rodinná péče. Kromě ojedinělých případů v Německu (3 děti) a Rakousku (2 děti) byly tyto případy evidovány

zejména ve vztahu ke Spojenému království, kde žije poměrně velká komunita českých státních občanů.

Všechny tyto případy se týkaly celkem 50 dětí ze 27 rodin. Důvody odebrání byly různé, většinou však zanedbání péče o děti, opuštění dítěte po narození, podezření z týrání dítěte, násilí vůči dětem, závislost rodičů na alkoholu nebo jiných návykových látkách či výkon trestu odnětí svobody či pobyt ve vyšetřovací vazbě.

Úřad nadále využívá informační leták pro rodiny, jimž hrozí odebrání dítěte z jejich péče, nebo ze kterých již dítě z rodiny odebráno bylo, i příručku pro britské sociální služby zahrnující problematiku spolupráce před umístěním dítěte do České republiky a po umístění dítěte do České republiky, a využívá aktivně nabytých znalostí ze služebních cest realizovaných již v roce 2016, 2018 a 2020.

Úřad tak nad rámec své zákonné kompetence poskytuje právní poradenství, zajišťuje komunikaci mezi ústředním orgánem, místními orgány v cizí zemi, Mezinárodní sociální službou, velvyslanectvím České republiky, rodinou dítěte a orgánem sociálně-právní ochrany dětí v České republice.

Výsledek řízení	Počet dětí
Řízení v cizině stále probíhá	30
Dítě bylo navráceno rodičům	7
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v cizině	3
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	0
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	0
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	0
Dítě bylo adoptováno v zahraničí	6
Nejsou dostupné informace	2
Dítě se vrátilo do ČR bez soudního rozhodnutí	2
Řízení bylo postoupeno českým soudům	0
Počet dětí 2021	50
Počet rodin 2021	27

Tabulka 10: Případy „odebrání dětí“ v zahraničí

Nadále bylo od Úřadu často požadováno prošetření poměrů dětí v cizině nebo dokonce zjištění jiných informací, např. poměrů rodičů či příbuzných žijících v zahraničí. Úřad zaslal do ciziny 428 těchto žádostí. Pokud žádost byla podána soudem pro potřeby soudního řízení, odkazovaly zahraniční ústřední orgány často na použití nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, případně na jiné mezinárodněprávní nástroje. Z tohoto důvodu Úřad pečlivě zvažuje, zda žádost zahraničnímu orgánu postoupit či odkázat na jiný, k tomu určený právní nástroj.

Úřad byl také žádán zahraničními orgány o zjišťování informací o osobách v České republice. Úřad obdržel 156 těchto žádostí, v nichž intenzivně spolupracoval s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Další agendou bylo řešení situace nezletilých bez doprovodu, související s migrací obyvatel do Evropy. Přestože Úřad nemá žádnou zákonnou kompetenci v oblasti poskytování sociálně-právní ochrany těmto nezletilým, případy se po dohodě s řídicím ministerstvem zabýval a vedl jejich evidenci v rozsahu, ve kterém mu poskytly územní orgány sociálně-právní ochrany dětí údaje. V roce 2021 bylo zaevidováno 235 nezletilých chlapců bez doprovodu (oproti 69 v roce 2020) a 2 dívky, nejčastěji ve věku od 13 do 17 let. To představuje vůbec nejvyšší počet nezletilých od roku 2015, kdy je Úřad začal evidovat.

Statistika případů vyplývá z následující tabulky:

Stát původu	počet dětí
Afghánistán	199
Alžírsko	4
Irák	2
Libye	1
Maroko	8
Moldavsko	1
Pákistán	2
Sýrie	14
Turecko	3
Ukrajina	2
Vietnam	1
Celkem	237

Tabulka 111: Nezletilí bez doprovodu – státy původu

2 Zpráva o hospodaření

2.1 Údaje o majetku

Úřad hospodařil v roce 2021 s nehmotným majetkem – software v celkové hodnotě 728 978,62 Kč, a dále dlouhodobým hmotným majetkem v celkové částce 7 183 353,14 Kč, který představuje vybavení kanceláří nábytkem a ICT technikou. Největší podíl na této částce má vybavení Úřadu výpočetní technikou. Dále měl Úřad od řídicího Ministerstva práce a sociálních věcí zapůjčen majetek v hodnotě 1 781 091 Kč. Majetek je veden v pořizovacích cenách.

V roce 2021 nerealizoval Úřad žádné bezúplatné převody na církve, neziskové organizace nebo podnikatelské subjekty. Taktéž nedošlo k vzájemným převodům mezi organizačními složkami státu.

2.2 Rozpočet a jeho čerpání

2.2.1 Obecně

V roce 2021 hospodařil Úřad s částkou 46 164 657 Kč. Jeho konečná výše byla ovlivněna zejména realizací projektu OPZ v celkových rozpočtových výdajích ve výši 6 758 725 Kč, z toho národní podíl činil 1 293 598 Kč a evropský podíl 5 465 127 Kč.

Pro rok 2021 byl stanoven Úřadu řídicím ministerstvem v rámci rozpočtové kapitoly č. 313 rozpočet v celkové výši 36 632 197 Kč. V průběhu roku byl však několikrát navyšován, a to následovně:

V červnu 2021 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků řídicího ministerstva v částce 2 700 000 Kč. Prostředky ve výši 1 400 000 Kč byly použity na pokrytí nákladů na financování překladů, jejichž pořizování Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí ukládá § 35 odst. 2 písm. m) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a prostředky ve výši 1 300 000 Kč byly použity na nákup přenosných počítačů a příslušenství. (Zaměstnanci Úřad používají výlučně přenosné počítače, což umožňuje mimo jiné pružné zvládnutí epidemiologických opatření).

V prosinci 2021 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků řídicího ministerstva v celkové částce 438 000 Kč. Finanční prostředky ve výši 70 000 Kč byly určeny na pořízení skenerů, 10 000 Kč na doplňkové licence ke skenerům, 75 000 Kč na pořízení nového kancelářského nábytku, 75 000 Kč na nákup drobného ICT vybavení, 20 000 Kč na nákup drobného materiálu k zajištění provozu ICT a 188 000 Kč na nákup odborných jazykových kurzů.

Nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let byly uvolněny v březnu 2021, a to v celkové výši 6 394 460 Kč.

Profilující prostředky na financování projektu OPZ Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, registrační číslo CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599, činily 4 535 919 Kč (v tom 849 036 Kč ze státního rozpočtu a 3 686 883 Kč z rozpočtu Evropské unie).

Dále bylo uvolněno z profilujících výdajů 298 999 Kč na platy zaměstnanců v pracovním poměru. Z neprofilujících výdajů bylo uvolněno celkem 101 062 Kč na povinné pojistné placené zaměstnavatelem, 5 980 Kč na převody FKSP a 1 452 500 Kč na úpravu informačního systému spisové služby a k zajištění nového docházkového systému.

Celkem bylo za rok 2021 vyčerpáno 42 697 099,88 Kč rozpočtových prostředků, tj. 92,49 %.

Rozbor čerpání prostředků na platy

Limit prostředků na platy činil v původním rozpočtu částku 22 311 982 Kč, z toho bylo určeno 94 364 Kč na platby za ostatní osobní náklady.

Konečná výše mzdových prostředků pro rok 2021 činila 24 437 328 Kč.

Na tarifní platy bylo vyčerpáno celkem 13 973 584 Kč, náhrady za dovolenou činily částku 2 965 296 Kč, osobní příplatky, zvláštní příplatky a příplatky za vedení činily částku celkem 4 894 239 Kč a na odměnách bylo vyplaceno celkem 1 275 512 Kč. Na ostatní platby za provedenou práci bylo vyplaceno 560 580 Kč.

2.2.2 Prostředky vynaložené na zahraniční cesty

Zahraníční cestovné

Zásadní omezení služebních a pracovních cest bylo v roce 2021 ovlivněno existencí epidemiologických opatření týkajících se pandemie nemoci COVID-19.

Na zahraniční služební a pracovní cesty bylo v roce 2021 vyčerpáno 7 061,27 Kč. Tato částka byla vynaložena na jedinou akci uvedenou v následující tabulce. Do tohoto přehledu nejsou započítány služební a pracovní cesty, jež byly realizovány v rámci OPZ.

Počet osob	Termín	Destinace	Účel cesty
2	22. až 25. 9. 2021	Trevír, Německo	Konference ERA Jahrestagung zum Europäischen Familienrecht 2021

Tabulka 122: Zahraniční služební cesta

3 Realizace projektu Řízení kvality Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

3.1 Základní informace

Úřad má povinnost zavést systém řízení kvality v souladu s Metodickým pokynem pro řízení kvality ve služebních úřadech, jenž byl schválen usnesením vlády České republiky č. 214 ze dne 4. dubna 2018 (dále jen „Metodický pokyn“), jenž navazuje na usnesení vlády České republiky č. 275 ze dne 10. dubna 2017, v návaznosti na usnesení vlády České republiky ze dne 27. srpna 2014 č. 680 ke Strategickému rámci rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020 a zřízení Rady vlády pro veřejnou správu (konkrétně: Implementační plán pro Strategický cíl 4 – Profesionalizace a rozvoj lidských zdrojů ve veřejné správě a Implementační plán pro Strategický cíl 1 – Modernizace veřejné správy). Metodický pokyn definuje požadavky pro zavedení minimální míry kvality naplněním 10 kritérií zlepšování. Kritéria musí Úřad zavést do 30. června 2022.

Úřad pro zavedení systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení úřadu využívá finanční podpory z Operačního programu Zaměstnanost. Od 1. října 2019 byla zahájena realizace projektu pod názvem Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599. Projekt je nastaven v souladu s požadavky Metodického pokynu a je realizován v součinnosti se sekci pro státní službu Ministerstva vnitra (projekt Podpora profesionalizace a kvality státní služby a státní správy, registrační číslo CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0006173).

Předpokládá se zavedení systému řízení kvality ve služebním úřadu v uložném termínu, tedy do 30. června 2022.

3.2 Identifikace projektu

Název:	Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Zdroj podpory:	Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost
Termín realizace:	říjen 2019 až červen 2022
Registrační číslo:	CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599

Popis projektu:

Předmětem projektu je zavádění systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, a to prostřednictvím zavedení požadavků Metodického pokynu.

3.3 Cíle a přínosy projektu

Hlavním cílem projektu je zvýšit kvalitu řízení a fungování Úřadu. Tento hlavní cíl je dále rozdělen do čtyř dílčích cílů:

1. Zvýšení kvality strategického rozvoje služebního úřadu.
2. Zvýšení kvality řízení služebního úřadu.
3. Zvýšení kvality řízení lidských zdrojů služebního úřadu.
4. Zvýšení kvality řízení partnerství a výkonnosti služebního úřadu.

Očekávané přínosy projektu:

- Díky zavedení vytyčených cílů do praxe vznikne flexibilnější prostředí v rámci Úřadu a budou aplikovány pokročilé nástroje pro naplňování a sledování strategií a úkolů Úřadu.
- V Úřadu se zlepší a zefektivní komunikace vně i uvnitř Úřadu napříč jednotlivými odděleními.
- Budou efektivněji řízeny lidské zdroje.
- Vzniknou nové standardy pro práci s dokumentací.
- Úřad díky projektu přesněji definuje jednotlivé odpovědnosti a pravomoci zaměstnanců.
- Bude umožněna účinnější koordinace jednotlivých aktivit Úřadu a jejich správné zavedení.

3.4 Realizace projektu v roce 2021

Projekt je realizován prostřednictvím 14 souběžných klíčových aktivit, které jsou vzájemně propojeny a doplňují se. Realizací klíčových aktivit budou naplněna kritéria zlepšování podle Metodického pokynu a zavedení minimální míry kvality na Úřadu. V předešlém roce došlo k následujícímu naplňování jednotlivých kritérií zlepšování:

Byly zpracovány Strategické agendové cíle a Strategie rozvoje Úřadu vedoucí k naplnění kritérií zlepšování 1 a 2 dle Metodického pokynu *Strategie rozvoje služebního úřadu a systém definování měřitelných cílů služebního úřadu* a probíhala příprava návrhu k nastavení systému strategického řízení.

V rámci naplňování kritéria zlepšování 3 dle Metodického pokynu *Systém odpovědnosti a pravomocí ve služebním úřadě* docházelo v roce 2021 k rozpracování vybraných procesů, zejména v ekonomické a personální agendě a zpracování návrhu rolí a profilů, které budou součástí Organizačního řádu Úřadu.

Pokračoval přezkum a aktualizace interních předpisů v rámci naplnění kritéria zlepšování 4 dle Metodického pokynu *Systém interních předpisů*.

V rámci kritéria zlepšování 5 dle Metodického pokynu *Systém komunikace ve služebním úřadě* byl prověřen dosavadní průběh interní komunikace a vypracován návrh optimálního průběhu, včetně pilotního ověření vybraných částí návrhu. Došlo k aktualizaci jednotného vizuálního stylu včetně spuštění nového webu Úřadu. Začaly práce na tvorbě marketingové komunikační strategie.

Pro naplnění kritéria zlepšování 6 dle Metodického pokynu *Systém řízení změn* byly započaty práce na sběru podnětů, získání základních vstupů pro vytvoření návrhu na řešení podnětů a řízení změn v Úřadu.

V návaznosti na kritérium zlepšování 7 dle Metodického pokynu *Politika lidských zdrojů* byly prověřeny dosavadní postupy a připraveny koncepty prvních materiálů.

Realizace aktivit pro naplnění kritéria zlepšování 8 dle Metodického pokynu *Adaptační proces* proběhne v následujícím období. V roce 2021 proběhly základní přípravné práce a rešerše.

Ke kritériu zlepšování 9 dle Metodického pokynu *Šetření spokojenosti zaměstnanců* byl vypracován základní rámec řešení, který bude rozpracován v navazujícím období.

Pro naplnění kritéria zlepšování 10 dle Metodického pokynu *Systém partnerství v rámci státní služby* byla realizována vzájemná setkání vedoucích ke sdílení dobré praxe s vybranými organizacemi.

Průřezově probíhaly vzdělávací aktivity podporující zavádění systému řízení kvality. Především jde o vzdělávání představených. Proškolením v oblasti *soft skills* prošli pak všichni zaměstnanci Úřadu. Souběžně byla k naplnění kritérií řešena i odpovídající softwarová podpora, zejména možnosti pomůcek pro vzdělávání, systému pro správu interních předpisů a informační nástroj pro interní komunikaci.

V souvislosti s epidemiologickými opatřeními týkajícími se pandemie nemoci COVID-19 byly původně plánované aktivity pozdrženy a přeměněny, některé aktivity předpokládající osobní účast byly odloženy. Z důvodu vzniklých překážek byla podána a následně schválena žádost o podstatnou změnu projektu, jejíž součástí je prodloužení termínu ukončení realizace projektu o 9 měsíců. Z důvodu přetrvávání výše popsaných okolností, ale také s ohledem na okolnosti nově zjištěné při realizaci projektu byla připravována další žádost o podstatnou změnu projektu, spočívající ve změně a rozšíření některých aktivit směrem k zefektivnění interní a externí komunikace a souvisejícím prodloužením realizace projektu.

4 Závěrečné hodnocení

Během celého roku 2021 Úřad nadále plnil úkoly, které mu byly svěřeny právními předpisy České republiky i nástroji mezinárodního a unijního práva.

V roce 2021 Úřad zejména prohluboval praxi zapojování dětí, která byla nastavena několikaletým projektem zaměřeným na participaci dětí a ukončeným v roce 2020. Nadále rostla agenda opatrovnictví dětí v soudním řízení, nově v řízení o navrácení dětí.

V roce 2021 byla činnost Úřadu realizována za probíhající světové pandemie nemoci COVID-19. Úřad již druhý rok v této situaci zvládl bez jakýchkoli výpadků zejména díky dříve nastaveným opatřením v oblasti ICT, které podporovaly digitalizaci veřejné správy. Úřad dokázal realizovat potřebné kontakty mezi zaměstnanci i externími subjekty (zejména klienty a spolupracujícími organizacemi v České republice i v cizině) prostřednictvím on-line nástrojů. Tato praxe jednak vede k hospodárnosti v řízeních a současně je velmi přátelská vůči klientům Úřadu, kteří se zdržují jak na území celé České republiky, tak i v zahraničí.

Brno 30. červen 2022

Zdeněk K a p i t á n
ředitel a vedoucí služebního úřadu